УДК 821.111-3

Кушнірова Т. В.,
доктор філологічних наук,
доцент кафедри світової літератури
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

МОТИВНА ОРГАНІЗАЦІЯ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ ЕЛІЗАБЕТ СТРАУТ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «ОЛІВІЯ КІТТЕРІДЖ»)

Анотація. У статті розглядається система мотивів у художній прозі сучасної американської письменниці Елізабет Страут. Виокремлюється жанровий зміст, аналізуються жанрові й стильові домінанти, простежуються особливості хронотопу. Ґрунтовно досліджуються в романі мотиви, їх взаємозв'язок та ієрархія. Визначаються особливості індивідуального стилю письменника, а також зв'язок із літературною традицією.

Ключові слова: Елізабет Страут, мотив, хронотоп, жанр, стиль, домінанта, літературна традиція.

Постановка проблеми. Ім'я сучасної американської письменниці Елізабет Страут наразі відоме у всьому світі, оскільки її творчість викликає значну зацікавленість. Романи «Емі й Ісабель» («Amy and Isabelle» – 1998), «Залишся зі мною» («Abide with Me» – 2006), «Олівія Кіттерідж» («Olive Kitteridge» – 2008), «Брати Берджеси» («The Burgess Boys» – 2013), «Мене звати Люсі Бартон» («My Name is Lucy Barton» – 2016) знані поціновувачами літератури та перекладені багатьма мовами світу. Деякі твори авторки втілилися у кінематографічному мистецтві, зокрема перший роман «Емі й Ісабель», який вона писала сім років, та «Олівія Кіттерідж», що отримав престижну Пуліцерівську премію у 2009 році. У 2010 році Елізабет Страут удостоїлася відзнаки Remio Bancarella від італійських видавців, причому вона стала першою американкою після Ернеста Хемінгуея, що здобула цю нагороду. Літературознавці високо оцінили здобутки авторки у царині художньої літератури, зокрема «Олівія Кіттерідж» отримала престижну премію за новаторство у царині форми та змісту.

Метою нашої роботи є ґрунтовний аналіз художньої прози Елізабет Страут, зокрема аналіз мотивної організації роману «Олівія Кіттерідж», що передбачає окреслення жанрово-стильових констант та домінант, основних мотивів її творчості, аналізу їх взаємозв'язку та ієрархії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наразі поняття «мотив» – одне із актуальних питань сучасного літературознавства. Його розуміють по-різному у вітчизняній та зарубіжній науці. У різні часи мотив визначали по-різному. Так, В. Шерер та його послідовники кваліфікували мотив як найменшу одиницю матеріальної структури твору. В. Дільтей визначав мотив як психологічну подію, що слугувала імпульсом для художнього феномену. О. Вальцель та Ф. Гундольф розглядали мотив як матеріальне вираження проблеми твору. В. Кайзер розумів мотив як постійно повторювану у художньому творі ситуацію. З. Фрейд пов'язував поняття «мотив» з підсвідомою настановою душі, яка реалізується в сюжетній долі літературного героя [3, с. 196]. Великий внесок у теоретичну розробку даної категорії зробили О. Веселовський, Б. Томашевський, Б. Путілов, І. Силантьєв та ін. [1; 5; 6]. Враховуючи здобутки літературознавства, ми визначаємо мотив у літературі як формально-змістову одиницю, що є складником фабули і рушієм сюжету, засобом розкриття художнього образу і втілення ідейно-естетичного задуму митця [5, с. 15]. У семантичному плані мотив є реалізацією теми твору, її важливим складником. А з формального боку, він матеріалізує, конкретизує тему, втілюючись у різноманітних компонентах художнього тексту.

Роман Елізабет Страут «Олівія Кіттерідж» є «симфонією» мотивів, що взаємопов'язані між собою. Основна тема роману – історія життя типової мешканки містечка Кросбі штату Мен, такої як усі, зі своїми проблемами та «певним багажем знань». Головна героїня немолода і за зовнішнім портретуванням несимпатична жінка. Її характер розкривається не лінійно, а фрагментарно, неначе сплески в пам'яті наратора. З іншого боку, вона не стільки головна героїня, скільки домінантний персонаж твору: у минулому вчителька математики, що тридцять років присвятила себе школі. Більшість мешканців містечка – чи то її учні, чи то батьки учнів, чи то сусіди. Чоловік Олівії, Генрі Кіттерідж, власник аптеки, тому логічним є те, що героїня часто опиняється в епіцентрі всіх місцевих подій.

Наративна складова роману є різновекторною, оскільки оповідь ведеться крізь ракурс бачення різних персонажів, іноді навіть незнайомих між собою. Різка зміна фокалізації – стильова особливість твору, що дозволяє інтерпретувати вчинки, характери, стосунки між героями із взаємовиключних позицій. Кожна з історій характеризується вільним наративом, оскільки оповідь різко обривається. Для роману характерний недієгетичний наратор, котрий ставить безліч риторичних запитань, що залишаються без відповіді.

Формальний складник дозволяє філігранно осмислити образ головної герої, побачити її багатогранність та «особливість». Недієгетичний наратор занурює читача в буття окремих персонажів, дає можливість побути ними, щоб читач мав змогу побачити «свою» героїню. Новели не повторюються, не дублюють одна одну, а взаємодоповнюють, розгалужуючи та систематизуючи тематичне розмаїття твору. Роман вибудуваний за принципом «матрьошки», коли нова історія відкриває незвідані грані того чи іншого явища.

Книга складається із тринадцяти частин, тринадцяти історій, які відтворюють життя мешканців містечка Кросбі. Певні оповідання присвячені окремим важливим моментам життя родини Кіттеріджів: «Аптека», «Малий сплеск», «Тюльпани», «Безпека», інші – («Піаністка», «Зимовий концерт») переповідають події із життя сторонніх людей, однак у кожному з них згадується Олівія чи її чоловік. Зустрічаються й історії, у яких Кіттеріджі участі у сюжетотворенні не беруть, однак стають орієнтиром для героїв («Човник у пляшці», «Злодійка»).

Образ головної героїні стає стрижневим у романі, він поєднує всі оповідання в єдине ціле, навколо нього закручено «нерв» оповіді, він стає ініціатором більшості мотивів. У тринадцяти оповіданнях героїня проходить значний шлях самопізнання, іноді запізнілого, однак неминучого і невідворотного. Протягом оповіді персонажі розвиваються: змінюється їхнє уявлення про світ, змінюється погляд на безліч речей. Такий прийом дозволяє ретроспективно поглянути на світ героїв, дозволяє повніше осягнути дійсність.

Константними мотивами роману стають екзистенційні мотиви, що проглядаються крізь світовідчуття або головної героїні, або наратора. Центральним екзистенційним мотивом стає мотив існування особистості та мотив самотності, що домінує в бутті людини протягом її життя. Даний мотив поданий у безлічі паралелей, крізь буття безлічі персонажів, що виводить його у домінантну позицію. Головна героїня роману зображується у віці семидесяти років та непривабливо портретується: дуже висока, широкоплеча жінка з надлишковою вагою, громіздка, монументальна, різка, іноді груба. Однак протягом оповіді розкривається інша Олівія: глибока, турботлива, котра завжди прийде на допомогу.

Вагомим мотивом в романі стає мотив рідного дому, значимість якого всіляко підкреслюється. Олівія зображена переважно у своєму місті, у власному помешканні, яке вона зі своїм чоловіком вибудувала та дбайливо доглядає. Таке ж родинне гніздо вона зпроектувала та звела для свого сина, однак він не оцінив старань матері, продав будинок та переїхав в інше місто. На свою батьківщину повертається й герой оповідання «Прилив», але для того, щоб здійснити самогубство. Мати Кевіна звела рахунки з життям, коли той був ще малий, що значно вплинуло на дитину. Наразі він повертається, щоб застрелитися із гвинтівки, що лежала на задньому сидінні автомобіля. Однак його побачила стара учителька математики, котра приязно з ним заговорила. У душі Кевіна наче все перевернулося: хлопець і хотів, щоб вчителька пішла, але й мріяв, щоб залишилася. У фіналі оповіді Кевін рятує Петті Хоу, подругу дитинства, котра намагалась при сильному вітрі зірвати зі скелі квітку. Драма у душі Кевіна розгортається паралельно роздумам Петті Хоу щодо свого безпліддя. Кевін в автомобілі згадує своє життя, роки навчання та постійні переїзди з міста у місто в пошуках «дому». Наскрізним мотивом цього оповідання стає мотив-вислів «Найголовніше в житті – кохати і бути коханим» [7, с. 5], що раптово розуміє герой при врученні диплому лікаря. Кевіна охоплює жах, «котрий все ріс і ріс, поки не заполонив все його єство настільки, що душа його затягнулася тугим вузлом» [7, с. 5]. Він із жахом усвідомлює, що людина «належить світу сім'ї й кохання», а він, на його глибоке переконання, позбавлений цих вигод. Єдиним вирішенням цієї проблеми стає для героя смерть. Аж раптом в автомобіль до нього підсіла вчителька математики, завела розмову, яку зазвичай у таких випадках заводять колишні вчителі з колишніми учнями. І дещо змінилося в житті Кевіна. У його душі затеплилась надія, яку він так намагався викорінити. Перед героєм промайнуло все його життя, його успіхи й невдачі, радісні й сумні моменти, і він раптово розуміє, що не самотній. Оповідання характеризується вільним наративом: герой кидається на допомогу Петті Хоу, котра з останніх сил борсається у крижаній воді. Наратор жодного разу більше не повертається до цих героїв, він повідомляє рівно стільки, скільки необхідно знати читачеві, щоб візуалізувати події. Залишається відкритим питання участі Олівії у цій ситуації. Чи здогадалася вона про наміри свого колишнього учня, чи відчула душевний стан персонажа, адже підібрала саме ті слова, які йому були найнеобхідніші. Наратор не дає відповіді щодо цього, але це і не потрібно, адже кожен реципієнт має відчути «свою» Олівію.

Мотив сім'ї особливо актуальний у романі, оскільки саме родина дає людині спокій, кохання, надію. У розділі «Корзина мандрів» головна героїня допомагає поховати свого колишнього учня, чия вдова, Марлен Банні, – її колишня учениця. Авторка вдається до ретроспективи, описує крізь фокус Олівії спогади жінки, яка рано залишилася вдовою. Наостанок головна героїня, наче мати, має виконати прохання своєї учениці: викинути «корзину мандрів», купу путівників, які чоловік перечитував перед смертю, мріючи мандрувати. Після смерті чоловіка героїня випадково дізнається про його зраду, тому намагається позбавитися всього, що нагадувало б їй про нього. Події, подані крізь фокусування Олівії Кіттерідж, не розкривають всебічно характер того чи іншого персонажа, однак дозволяють побачити героїню із різних ракурсів.

Мотив сім'ї, родини стає константним у творі, оскільки кожен із персонажів відтворений у родинному колі. Олівія намагається все знати та контролювати, що апріорі неможливо, тому, за словами наратора, необхідно сприймати людей такими, якими вони є. Генрі дозволяє Олівії знати про себе все, хоча у першому розділі «Аптека» читач дізнається про нього дещо нове: про його теплі стосунки з новою продавчинею ліків, котра була повною протилежністю його дружині. Генрі мав певні почуття до Деніз, однак залишається вірним своїй половині. Протягом багатьох років герої ведуть переписку, в якій Олівія є незмінним адресатом. В останньому листі, перенісши страшну хворобу, дівчина із викликом підписує: «З любов'ю, Деніз». Генрі не вважає за потрібне коментувати послання, оскільки вважає себе у повній безпеці поряд із Олівією: «Всі ті роки, допоки він страждав від почуття провини через Деніз, його стримувало усвідомлення того, що у нього все ж є опора, є вона, Олівія» [7, с. 4]. Генрі пробачає дружині її почуття до шкільного вчителя та допомагає пережити звістку про його загибель в автомобільній аварії.

Мотив сім'ї нерозривно пов'язаний з мотивом довіри, оскільки особистісний комформ залежить від усіх членів сім'ї. У оповідання «Зимовий концерт» проводиться паралель між життям родини Кіттеріджів та літньої пари Боба та Джейн Хаултонів. На початку оповіді Джейн говорить про свого чоловіка із ніжністю: «Це дар – мати можливість знати людину багато років» [7, с. 15]. Перед концертом вони зустрічаються із Гренджерами, давніми знайомими, котрі ніби випадково прохоплюються про їхню раптову зустріч з Бобом на литовищі. Джейн з часом «прозріває» і розуміє, що чоловік зустрічався з коханкою, оскільки, за його словами, «та дуже просила». Жінка усвідомлює, що зовсім не знає людини, поряд з якою живе. Історія пронизана екзистенційним смутком: «Але що ж їм ще залишилось, окрім одне одного» [7, с. 16]. Літні люди змушені пробачати одне одного, оскільки самотність, на думку героїні, значно гірше, ніж зрада. На фоні психологічного усвідомлення Джейн високо велична постать Олівії Кіттерідж, що прийшла зі своїм чоловіком на концерт. Всі дивуються, як це Генрі терпить таку дружину, лише Джейн зауважує, що це, мабуть, і є справжнє кохання, чого ніяк не розуміють її співрозмовники.

Провідним мотивом роману стає мотив батьків і дітей, оскільки всі герої виписані у цьому взаємозв'язку. Через надто сильну любов і опіку Олівія втрачає сина Крістофера, якому набрид постійний нагляд та докори матері. Він вирішує порвати з цим і переїздить до іншого міста. Дружиною Крістофера стає заможна, гарна, самовпевнена дівчина, Сьюзен, котра, на думку Олівії, вважає, що знає Крістофера краще, ніж його мати. «Та вони знайомі всього місяць, не більше, провели деякий час у ліжку, – і ця Сьюзен раптом вирішила, наче вивчила його? Хіба вона бачила його перші кроки, його першу посмішку, знає, як він плакав, розбивши коліно?» [7, с. 8]. Мати сприймає сина як найбільшу цінність у світі, а для дружини він – просто чоловік. Олівія мала рацію, оскільки дуже скоро подружжя розлучилося, однак син так і не повернувся до батьків, оскільки хотів жити власним життям.

Мотив матері визначає характер головної героїні, оскільки портретується вона почасти у родинному колі. Після випадково підслуханих слів Сьюзен про «тяжке дитинство» Крістофера Олівія раптово прозріває і не розуміє, де допустила помилку у вихованні сина. «Я ж завжди любила його» [7, с. 9], – думає шокована мати, однак у першій історії «Аптека» крізь ракурс бачення Генрі бачаться ази виховання дитини. Мати дозволяла собі кричати, принижувати не лише хлопчика, але й батька, що не додавало йому авторитету в сім'ї. Не дивно, що у матері і сина різні спогади про дитинство. У оповіданні «Інша дорога» родина Кіттеріджів після відвідин ресторану зупинилася біля лікарні, в яку вдерлися грабіжники. Герої стають заручниками, знаходяться під прицілом зброї, на щастя залишаються цілими й неушкодженими, однак певний час страждають від посттравматичного синдрому. Саме там Генрі зважився сказати дружині, що син «поїхав тому, що із дня смерті твого батька ти заволоділа життям нашого сина. Ти не залишила йому вільного простору. Він не міг водночас перебувати у шлюбі і у нашому місті» [7, с. 14]. Олівія не усвідомлює своєї помилки, однак досить часто згадує слова своєї знайомої, котрій внук сказав: «Може ти мені й бабуся, однак це не значить, що я зобов'язаний тебе любити!» [7, с. 13]. Любов дитини не передається у спадщину, на думку наратора, її треба заслужити, про що Олівія здогадується, але не усвідомлює.

Всі частини роману пронизані екзистенціальним смутком, що все минає, закінчується, а особливо швидкоплинне людське життя. Мотив вмирання, згасання стає провідним у романі. Після кількох років неусвідомленого існування помирає Генрі, дуже швидко розлучається Крістофер, потім знову одружується на милій жінці з трьома дітьми від різних чоловіків. Олівія намагається зблизитися із сином (розділ «Безпека»), однак в останню мить не витримує і зривається (вона не стерпіла того, що син чи то не побачив, чи то не захотів казати про пляму від соусу на її сукні). У романі домінантними стають психологічні роздуми щодо існування особистості, її місця у всесвіті, самотності, втрати тощо.

Недієгетичний наратор напрочуд тонко та глибоко відтворює світ старіння. Лейтмотивом проходить цитата, що «врешті-решт, життя – це дар, що важливо розуміти, коли старієш, що так багато моментів у твоєму житті виявилися не просто моментами: вони були дарами» [7, с. 15]. У переломні моменти свого життя романні герої згадують чи то саму Олівію Кіттерідж, чи то її слова. У оповідання «Човник у пляшці» показано життя родини Харвуд, момент, коли наречений Джулі Брюс перед походом до церкви відмовляється вінчатися. Брюс не пориває з дівчиною, однак й під тиском Аніти Харвуд (матері Джулі) одружуватися не хоче. Дівчина приймає непросте рішення: хоче втекти із Брюсом в Бостон, щоб жити власним життям. Перед втечею вона згадує слова своєї вчительки, Олівії Кіттерідж: «Не лякайтеся своєї спраги. Якщо ви злякаєтесь своєї спраги, ви станете такими ж простаками, як і всі інші» [7, с. 23]. Вінні Харвуд, молодша сестра Джулі, крізь ракурс бачення якої ведеться оповідь, не розуміє слів «страшної» вчительки, однак для Джулі вони слугують певним орієнтиром. Символічною стає й назва історії «Човник у пляшці», оскільки батько дівчат будує судно у підвалі свого будинку, навіть не розглядаючи можливості колись його звідти винести. Човен стає мотивом-символом відмови від своїх мрій, символом обмеження свободи і символом нездійсненності.

В іншому оповіданні «Злодійка» Ребекка Браун, дочка священика, є настільки самотньою, що не має з ким поговорити. Протягом оповіді вона щодня телефонує у торгову компанію і замовляє для свого хлопця одяг лише для того, щоб із кимось поспілкуватися. З часом дівчина починає красти різні дрібнички лише для того, щоб відчути свою значимість. Символічними стають для героїні слова вчительки, яка «іноді пильно стежила за Ребеккою, коли була впевнена, що учні в класі роблять самостійну роботу» [7, с. 28]. Одного разу в коридорі вона сказала Ребеці: «Якщо тобі коли-небудь захочеться зі мною про щось поговорити – про що завгодно, ти можеш це зробити» [7, с. 28]. Слова Олівії визначають внутрішній світ героїні оповіді, коли особистість настільки самотня, що знаходиться на межі. І в даному випадку ніхто не допоможе їй втриматися: не зірватися, не втратити здоровий глузд, не дійти до злочину. Поряд немає людини, яка б підтримала, розрадила. Стан самотності притаманний у романі кожному герою, причому самотність – це не тоді, коли людина залишилась на самоті, це порожнеча думок, коли особистість втомилась боротися, змирилась.

Екзистенційним смутком пронизаний хронотоп роману, який має реальне підґрунтя, однак є досить типовим. Часопростір виконує структуроутворювальну функцію: репродукує взаємозв'язок між просторами автора-творця і героя, поєднує точки зору, виявляє цінність просторово-часових образів та аналізує макросвіт героїв в єдності просторових та часових аспектів [4, с. 1173]. Часопростір роману детально виписаний: це маленьке містечко Кросбі, штат Мен. Сюжети авторкою взяті наче із життя, настільки вони яскраві і живі, а їхня реальність не підлягає сумніву. Простір описаний зі значною кількістю подробиць (тихі широкі вулички, невеликі котеджі, засаджені зеленню, маленькі магазинчики чи то з продуктовими, чи то з промисловими товарами тощо), деталізуються певні топоси. Раптово читач у певний момент уже не відволікається на пейзажні замальовки, а акцентує увагу на подієвій основі твору. У сучасній літературі важливо те, про що особистість думає, а не що робить; справжній сюжет розгортається не у просторі, а у головах та душах головних героїв. У домінантну позицію виходить психологічна складова, яка з часом лише підсилюється. «Зовнішня плутанина необхідна лише для того, щоб читач перестав звертати увагу на переобтяжений деталями пейзаж, почав вдивлятися в обличчя перехожих і всерйоз прислухатися до того, про що говорять навколо… Щоб місцеві мешканці надокучили настільки, ніби ми зустрічаємо їх щодня багато років поспіль, а імена й об-

личчя втратили значення, тому що всіх і не згадаєш» [2]. Простір роману депресивний, проникнутий занепадом, єдиною світлою плямою стає постать Олівії, здатна дарувати надію та вивести із мороку песимізму. «Прийшли листівки – небагато і не всі зразу: «Шкодую … як сумно…», «Співчуваю, тільки дізнався…». Вона відповідала на кожну. «Не співчувайте, – писала вона, – Ми всі знаємо – таке неминуче має статися. Немає у світі ні біса такого, про що варто було б шкодувати». І лише раз чи два, та й то на якусь мить, їй спало на думку, що вона, можливо, не при своєму розумі» [7, с. 17]. Головна героїня сприймає світ багатогранно, проглядаючи ситуації з різних боків. Вона вважає, що багато людей проживають своє життя несвідомо, а усвідомлюють це лише на схилі літ: «Люди, проживаючи своє життя, у більшості своїй не зовсім розуміють, що вони його проживають. Однак тепер у неї залишились її спогади… можливо, вони – найчистіше зі всього, що у неї було» [7, с. 18]. Постать головної героїні продукує появу полярних мотивів (втрати – надії, старості – молодості, занепаду – відродження). Олівія зображена мудрою, обережною, безкомпромісною жінкою, особистістю з непростою долею і безмежною жагою до життя, котра на схилі літ не здається у безвихідних ситуаціях.

Поряд із психологічними мотивами у романі вбачаються й філософські мотиви, зокрема мотиви життя, смерті, існування тощо. Часто наратор від імені героя роздумує про сенс життя. Наприклад, Олівія потай вважає, що життя загалом залежить від того, що вона подумки називає «великими сплесками» і «малими сплесками». «Великі події – це передовсім шлюб чи народження дитини, особисті стосунки, що тримають тебе на плаву, але за цими великими сплесками криються небезпечні невидимі течії. Тому людині необхідні ще й малі сплески: скажімо, доброзичливий продавець в магазині Бредлі або офіціантка в пончиковій «Данкін-Донатс», котра пам'ятає, яку каву ти любиш» [7, с. 8]. Тобто у мотив життя органічно вплітається комплекс мотивів, пов'язаних із мотивами буття: «малі сплески», «великі сплески» тощо, що стають стильовою константою роману Елізабет Страут.

Особливо гучно мотив сенсу існування розкритий в оповіданні «Піаністка», де головна героїня, котра має феноменальні музичні здібності, бездумно проживає своє життя, граючи щодня в ресторані містечка. Енджела О'Міра може на слух відтворити будь-яку мелодію, не володіючи при цьому музичною грамотою. Однак вона всього боїться у своєму житті, навіть грати перед публікою, тому навмисно не робить перерви між музичними номерами, щоб не починати все спочатку (вставати, виходити тощо). Свою слабкість вуалює алкоголем, який щодня вживає для сміливості. Вона не має сім'ї, нормальних стосунків, не змогла отримати відповідної освіти, оскільки була нерішучою і так їй було зручно. Все змінюється після приїзду колишнього хлопця, котрий покинув її дуже давно через дивну та надмірну опіку матері Енджели. Героїня наче прокидається і в одну мить змінює своє життя: дзвонить коханцеві додому з повідомленням, що між ними все скінчено, та намагається не помічати того, що раніше так глибоко її хвилювало. Більше ніде не згадується в романі героїня, однак її психологічний стан продукує позитивний фінал. Існування, а не життя, героїні подано на фоні життєпису Олівії Кіттерідж, яка, на думку автора-наратора, нізащо не стерпіла б такого ставлення до себе і неодмінно б щось змінила, можливо по-своєму, однак беззаперечно.

У фіналі роману, через півтора роки після смерті Генрі, Олівія раптово зустрічає іншу літню людину (розділ «Річка»), вдівця, Джека Кеннісона, з яким неабияк зближується. Покинуті дітьми, самотні, вони знаходять втіху в спілкуванні і починають зустрічатися. Олівія, котра, за її словами, пізнала все в житті, знову спантеличена: «Він збив її з пантелику, цей світ, він її здивував» [7, с. 31]. Людина, за словами автора-наратора, ніколи не зрозуміє повністю ні себе, ні інших, ні світ, в якому існує. З одного боку, це може бути неприємним, але іноді це можуть бути найяскравіші хвилини життя. Фінал твору оптимістичний, оскільки героїня знаходить у собі сили жити, знову відчуває себе хай не молодою, але повною сил і наснаги.

Висновки. Мотивна організація роману «Олівія Кіттерідж» Елізабет Страут досить насичена, різнопланова, яку визначає цілий комплекс мотивів, пов'язаних з осмисленням духовного стану людини та її ставлення до світу. Образ головної героїні багатогранний: він корелюється мотивами занепаду та вмирання, але й стає символом відродження, надії (безліч героїв роману починають нове життя завдяки Олівії Кіттерідж). Домінантними мотивами роману стають екзистенціальні (сумніву, томління, занепаду, згасання, самотності, сім'ї, матері тощо), психологічні (заміщення, сублімації), філософські (життя – смерті, буття, сенсу життя та ін.). Форми вираження мотивів у романі різноманітні: образ (Олівія, човник у пляшці, рідний дім, тюльпани, аптека), пейзаж (кімната для відпочинку в будинку Олівії, шлях Генрі до аптеки тощо), характерні слова, словосполучення, фрази («малі сплески», «великі сплески», «найголовніше в житті – кохати і бути коханим», «люди, проживаючи своє життя, у більшості своїй не зовсім розуміють, що вони його проживають»), художня деталь (квітка на скелі, сорочка Ребекки тощо). Наративна складова роману є різновекторною, оскільки оповідь ведеться крізь ракурс бачення різних персонажів, іноді навіть незнайомих між собою, що продукує дуальні мотиви (життя-смерті, занепаду-оновлення, старіння-молодості). Різка зміна фокалізації – стильова особливість твору, що дозволяє інтерпретувати вчинки, характери, стосунки між героями із взаємовиключних позицій.

Література:

1. Веселовский А.Н. Историческая поэтика / А.Н. Веселовский. – М. : Высш.шк., 1989. – 406 с.
2. Кумыш Сергей. Что скрывает тишина / Сергей Кумыш [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.profile.ru/obsch/item/89804-chto-skryvaet-tishina.
3. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / за ред. А. Волкова. – Чернівці : Золоті литаври, 2001. – 636 с.
4. Литературная энциклопедия терминов и понятий / под ред. А.Н. Николюкина. – М. : НПК «Интелвак», 2001. – 1600 с.
5. Ніколенко О.М. Еволюція мотивів у прозі Андрія Платонова : [монографія] / [О.М. Ніколенко, Т.В. Кушнірова]. – Полтава, 2006. – 190 с.
6. Силантьев И.В. Поэтика мотива / И.В. Силантьев. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 296 с.
7. Страут Элизабет. Оливия Киттеридж / Элизабет Страут [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://knizhnik.org/elizabet-straut/olivija-kitteridzh/1.

Кушнирова Т. В. Мотивная организация художественной прозы Элизабет Страут (на материале романа «Оливия Киттеридж»)

Аннотация. В статье рассматривается система мотивов в художественной прозе современной американской писательницы Элизабет Страут. Прослеживается жанровое содержание, анализируются жанровые и стилевые доминанты, хронотоп. Особая роль отводится мотивам, рассматривается их взаимосвязь и иерархия. Выделяются особенности индивидуального стиля писателя, а также связь с литературной традицией.

Ключевые слова: Элизабет Страут, мотив, хронотоп, жанр, стиль, доминанта, литературная традиция.

Kushnirova T. Motivic organization of Elizabeth Strout's art prose (based on the novel „Olive Kitteridge")

Summary. In the article the features of the motifs of the novel „Olive Kitteridge" contemporary American writer Elizabeth Strout. We analyze the content genre, genre and stylistic dominant, time-space. Details are researched motives in their relationship and hierarchy. In the article stand out features of the individual style of the writer, as well as communication with the literary tradition.

Key words: Elizabeth Strout, motive, chronotope, genre, style, dominant, literary tradition.